

A PLÁGIUM ÚJ JELENTÉSRETEGE? A „TÁRSSZERZŐSÉG” ÚTJAI ÉS MEGÍTÉLÉSE A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA VONATKOZÁSÁBAN

1. AZ ALKOTÁS VAGY AZ ALKOTÓ?

A mai értelemben vett szerzői jog számos kérdésre adott már új vagy újragondolt válaszokat, és jó néhány olyan alapvetése van, amelyek stabil kiindulópontot jelentenek. Az, hogy mi a védelem tárgya, biztos pontnak tűnik, még akkor is, ha a meghatározott tárgykör pontos határvonalai folyamatosan alakulnak, formálódnak, igazodnak. Ennek az oka, hogy a szabályozás lényegében az alkotómunkát akarja ösztönözni – hogy ezt kulturális, befektetésösztönző vagy más okból teszi, ugyancsak fontos szempont¹ –, de ezt az alkotók által létrehozott egyéni, eredeti műveken keresztül valósítja meg. Az alkotó ugyanis nem pusztán alkotói mivoltára, hanem az általa létrehozott egyéni, eredeti jellegű műre tekintettel, arra vonatkozóan kap szerzői jogot. Ez az összefonódás alkotó és alkotása között azzal jár, hogy sem alkotóról nem beszélhetünk az alkotása(i) nélkül, sem az alkotásokról alkotóik nélkül.

Ez nem azt jelenti, hogy minden esetben ugyanolyan a mű és alkotója közötti kapcsolat erőssége és tartalma. Számos tényező határozza meg és színesíti ezt a viszonyulást. Így egyes műtípusok esetében a kötődés sokszor gyengébbnek mondható: akár egyes funkcionális vagy megrendelésre készült alkotásoknál, vagy a közösségi alkotás egyes formáinál is jól látható, hogy az alkotó nagyobb „távolságot tart”, nem gyakorolja a jogait, átruházza azokat, amikor van rá lehetőség, vagy akár a közkincsbe utalja művét. A másik oldalról szemlélve, az alkotó nélkül nehezen megragadható az adott alkotás vagy legalábbis annak státusza. Távolodva az alkotás pillanatától, fokozatosan átalakul ez a viszony, folyamatosan halványulva – de még a közkincs körében is jelentősége van. Komoly zavart okoz a rendszerben, és egyedi válaszokat igényel, ha nem tudjuk, hogy ki az alkotó – honnan számoljuk a védelmi időt, mi legyen a sorsa az automatikusan keletkező szerzői jognak, tett-e érvényes jognyilatkozatot az alkotó a mű felhasználhatóságára, akár közkincsbe bocsátása vonatkozásában. Az árvamű-szabályozás jól mutatja, hogy a legbizonytalanabb helyzetre a szerzői jog csak „tüneti kezeléssel” tud reagálni, de alapvetően tanácsstalansághoz vezet.²

Jogforrásainkat vizsgálva nem mindig szembeötlő ennek a viszonynak a lényege mű és alkotója között, gyakran lehet az az érzésünk, hogy kissé esetleges, hogy a jogalkotó a mű

¹ A szerzői jogi védelem céljára, indíttatására vonatkozó elméletekről lásd *Ujhelyi Dávid*: A szerzői jog célja és emberképe a szellemi alkotásokat megalapozó elméletek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 9. (119.) évf., 5. sz., 2014. október, p. 35.

² *Grad-Gyenge Anikó*: Elárvult jog nevelészülot keres. *Magyar Jog*, 56. évf. 3. sz., 2009, p. 160.

vagy a szerző védelméről beszél. A Berni Unió Egyezmény címe, „Az irodalmi és a művészeti művek védelméről”,³ arra utal, hogy a fókuszban maga a védett mű áll, az 1. cikk pedig „az irodalmi és művészeti művekre vonatkozó szerzői jogok” megfogalmazást használja. A 2. cikk (6) bekezdés teszi majd hozzá, hogy az addig felsorolt művek az unióhoz tartozó valamennyi országban védelemben részesülnek, és hogy ez a védelem a szerző vagy más jogosult javára áll fenn. A 3. cikk viszont már arról rendelkezik, hogy mely szerzők állnak védelem alatt. Az egyes országok megközelítése is színes ebben a tekintetben. Békés Gergely az előadóművészek kapcsán hívja fel a figyelmet a „bemeneti és kimeneti” szabályozás különbségeire, kifejtve, hogy a nemzetközi szerződések – ha adnak fogalmat, akkor – jellemzően az előadóművész, és nem az előadóművészi teljesítmény definícióját határozzák meg. A nemzeti jogok esetében azonban már színes a kép a tekintetben, hogy a védelem alanyát vagy a védendő tárgyat tekintik kiindulópontnak.⁴ Hasonló ez a szerzők esetében is. Jellemzően a védett mű meghatározásából indul ki a jogalkotó, majd világossá teszi a szerzői jog alanyát. A magyar szerzői jogi törvény is ezen a logikán alapul: azt fogalmazza meg legelőször, hogy az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat védi.⁵ Később azonban azt is rögzíti, hogy a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg,⁶ a szerzői jog pedig azt illeti, aki a művet megalkotta, azaz a szerzőt.⁷ Bár sokfelé jellemző ez a megközelítés, olyan nemzeti joggal is találkozni, amelyik a törvényi rendelkezés megfogalmazásával is jobban szemlélteti a mű és alkotója közötti „szintézist”. Így a dán szerzői jogi törvény szövege szerint azt a személyt, aki irodalmi vagy művészeti művet alkot, szerzői jog illeti meg arra nézve.⁸

Miért fontos ez a megközelítésbeli jellegzetesség, ha a jogviszonyban – a törvényi megfogalmazástól függetlenül – valójában a mű „csupán” a védelem közvetett tárgya, a szerzői jogi jogviszonynak is a művel kapcsolatban a jogosultat megillető szerzői jog képezi a gerincét?⁹ Ahogyan Balás P. Elemér rávilágít, a szerzői alkotás meghatározása alapvető fontosságú kérdésünk, hiszen megválaszolásától függ az, hogy ki lehet a szerzői jog alanya.¹⁰ Ez a logika, amely szerint „a szerző fogalma is a szellemi alkotás mint a szerzői jog tengelye körül forog”,¹¹ persze mégsem egy lineáris irányt mutat, hiszen a szerzői alkotás fogalma a

³ L. az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény (BUE) Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet címét is.

⁴ Békés Gergely: Az előadóművészi jogok. Doktori (PhD-) értekezés. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Szeged, 2023, p. 22.

⁵ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. § (1) bekezdés.

⁶ Sztj. 1. § (3) bekezdés.

⁷ Sztj. 1. § (4) bekezdés.

⁸ Consolidate Act on Copyright 2014 (Consolidate Act No. 1144 of October 23rd, 2014), §1(1).

⁹ Gyertyánfy Péter, Legeza Dénes (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2023, p. 30.

¹⁰ Balás P. Elemér: Törvényjavaslat a szerzői jogról. Magyar Jogászegylet, Budapest, 1947, p. 61.

¹¹ Uo., p. 65.

szerzőtől fakadó egyéni jelleg értékelését is magában foglalja. De mégis, eme kölcsönhatás ellenére a művet tekintjük kiindulópontnak, és abból „fejtjük vissza” az alkotót mint a védelem alanyát. Mindez egyúttal azt is sugallja, hogy az, hogy egy adott zene, írás, grafika, fotó, építészeti terv, szoftver stb. szerzői alkotásnak minősül-e vagy sem, objektíven megítélhető.

2. MENNYIRE OBJEKTÍV AZ OBJEKTÍV?

Az Európai Unió Bírósága – utalva a döntése idején hatályos védelmiidő-irányelv (17) preambulumbekzdésére¹² – arra hívja fel a figyelmet, hogy egy (az adott ügyben fotóművészeti) alkotás akkor részesülhet szerzői jogi védelemben, ha az a szerző olyan szellemi alkotása, amely tükrözi az ő személyiségét, és amely a szerzőnek a fénykép létrehozása során hozott szabad és kreatív döntéseiben jut kifejeződésre, „személyes színezetet” adva a műnek („can stamp the work created with his 'personal touch'”).¹³ Ezt erősíti a későbbi Renckhoff és Cofemel-ügyben hozott ítélet is.¹⁴ Persze a mű (vagy *azonosítható* része) egyéni, eredeti jellegének felismerése nem azt jelenti, hogy a közönség bármely tagja abból a szerzőt magát azonosítani tudja. Sőt, műként azonosíthatósága sem egy bárki általi azonosíthatóságot takar – bár Balás P. 1947-ben még egyszerűen „más részéről való felismerhetőségről” beszél,¹⁵ a Kúria pedig egy 1902-es döntésében azt hangsúlyozza, hogy magából a műből kell kitérnie a szerző szellemi munkája¹⁶ –, messze nem egyértelmű minden esetben, hogy egy műnek látszó produktum valóban megfelel-e a mű kritériumainak.

Különösen érdekes kérdés az egyéni, eredeti jelleg azonosítása egy műben akkor, ha név nélkül hozták nyilvánosságra, illetve ha jogosultja ismeretlen.¹⁷ Ezekben az esetekben a műben megjelenő „személyes színezet” az adott alkotó személy ismerete nélkül azonosítható, ami bármennyire is paradoxonnak tűnik, jól mutatja, hogy a mű–alkotó szoros egymásra

¹² Az EUB még a Tanács 93/98/EGK irányelve (1993. október 29.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejének összehangolásáról (korábbi védelmiidő-irányelv) (17) preambulumbekzdésére utal, ma már az Európai Parlament és a Tanács 2006/116/EK irányelve (2006. december 12.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről (védelmiidő-irányelv) van hatályban, amelynek a (16) preambulumbekzdése tartalmazza az említett utalást a szerző személyiségére.

¹³ A C-145/10. sz., Eva-Maria Painer kontra Standard VerlagsGmbH és társai-ügyben a Bíróság (harmadik tanács) 2011. december 1-i ítélete. ECLI:EU:C:2011:798, 92. és 99. pont.

¹⁴ A C-161/17. sz., Land Nordrhein-Westfalen kontra Dirk Renckhoff-ügyben a Bíróság (második tanács) 2018. augusztus 7-i ítélete, ECLI:EU:C:2018:634, 14. pont; és a C683/17. sz., Cofemel – Sociedade de Vestuário SA és GStar Raw CV-ügyben a Bíróság (harmadik tanács) 2019. szeptember 12-én hozott ítélete, ECLI:EU:C:2019:721, 30. pont.

¹⁵ Balás P.: i. m. (10), p. 61.

¹⁶ Curia 1902. ápr. 8. 891. „A szerzői jogról szóló 1884 : XY1. t.-cz. célja szellemi munka szerzői jogát védelmezni s e törvény szempontjából — mivel főleg vagyoni jogi tekintetekre vonatkozik — annak megállapításánál, hogy mi tekintendő írói műnek, nem lényeges az a kérdés, hogy van-e a szellemi munkának valamely belső becsé, irodalmi jelentősége, de szükséges, hogy magából a műből annak elolvasása által a szerzőnek szellemi munkája kitérnie s értéke abból elbírálható legyen.”

¹⁷ Sztj. 12. § (3) bekezdés, illetve Sztj. 41/A. §.

utaltsága ellenére egy alkotás egyéni, eredeti jellege az adott műfaji kereteken belül, a meg­lévő alkotói mozgástérhez és lényegében a többi műhöz viszonyítva megállapítható lehet.

A Nagykommentár megfogalmazása szerint ez „olyan tényszerűség, amit vita esetén a bíróság, ha szükséges, szakértői vélemény alapján, objektíve állapít meg”.¹⁸ Miután a szerzői jogi védelem automatikusan, a mű megalkotásával keletkezik, és nincs a jogosult adatait kötelezően tartalmazó nyilvántartás,¹⁹ a szerző azonosítását is leginkább önkéntes műnyilvántartások,²⁰ különféle műszaki megoldások segíthetik, az azonban, hogy valóban műről van-e szó, jellemzően csak erre vonatkozó vita esetén kerül megvizsgálásra. Ezt a vizsgálá­tot, illetve egy lépést visszalépve, a felhasználókat ennek eldöntésében legfeljebb az alkotó személyére vonatkozó vélelmek segítik némiképp. Áttételesen, hiszen ezek nyilván nem arra vonatkozó vélelmek, hogy szerzői jogi védelem alatt álló művel állunk-e szemben, hanem ezek alapján az ellenkező bizonyításáig *szerzőnek* tekintendő az, akit a művön ilyenként a szokásos módon megjelöltek (pl. újságcikk végén megjelölt személy, de akár egy honlapon az információk lapfülön megjelölt szerző),²¹ ha ez alapján nem állapítható meg, akkor az önkéntes műnyilvántartásba vett személy, amennyiben így sem állapítható meg, akkor a közös jogkezelő által nyilvántartásba vett személy, és végül a művet nyilvánosságra hozó személy.²² Felhasználóként vélelmezhetjük, hogy a produktum, amin valakinek a neve szerzőként feltüntetésre kerül, és szerzői műnek látszik, vagy valamelyik nevezett nyilvántartás­ban szerepel, valóban szerzői alkotás, de más kapaszkodónk a törvényi fogalmi kellékeken kívül nincs. Fontos szempont – ahogyan arra a Fővárosi Ítéltábla is felhívja a figyelmet –, hogy egy erre vonatkozó vita esetén az is irreleváns, hogy maguk a létrehozásra, illetve felhasználásra nézve szerződést kötő felek szerzői alkotásnak nyilvánítják-e a szóban forgó, megrendelésre készülő „anyagokat”, hiszen a szerzői jogi oltalom nem megállapodás alap­ján jön létre.²³ Ugyanakkor a szerzőimű-kategóriába való besorolás vita esetén kerül csak megvizsgálásra – addig lényegében „adottnak vesszük” egy mű egyéni, eredeti jellegét –, hogy az alkotásként történő megítélés vonatkozásában „nem lehet irányadónak elfogadni a fellebbezésben felhívott első- és másodfokú bírósági döntéseket sem”, ha „ott a felek között nem volt nézeteltérés” az adott mű szerzői jogi értékelését illetően.²⁴

¹⁸ Gyertyánfy, Legeza: i. m. (9), p. 32.

¹⁹ Sztj. I. § (3) bekezdés.

²⁰ L. az SZTNH önkéntes műnyilvántartást (Sztj. 94/C-D. §, <https://www.sztnh.gov.hu/hu/mivel-fordulhatok-a-hivatalhoz/szerzoi-jogi-vedelem/onkentes-munylvantartas>), az Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartást: (<https://www.e-epites.hu/dokumentacios-kozpont/epiteszeti-szerzoi-jogi-nyilvانتartas>) vagy az Artisjus álnév- és művésznév nyilvántartását: (<https://www.artisjus.hu/tag/szerzoi-informacios-rendszer/>).

²¹ Összhangban az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről (HL L 157., 2004.4.30, p. 45–86) 5. cikkével.

²² Sztj. 94/B. §

²³ Fővárosi Ítéltábla Pkf. 25.041/2021/3.

²⁴ Uo.

Ha viszont kétely merül fel a szerzői jogi védelem fennálltára nézve, a Szerzői Jogi Szakértő Testülettől (SZJSZT) a bíróság vagy bármely hatóság szakvéleményt kérhet szerzői jogi tények és körülmények megállapítására. Az SZJSZT peren kívül is adhat szakvéleményt a szerzői jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben.²⁵ A megszülető szakvélemények a felhasználók, illetve a műélvező közönség széles tábora számára is viszonyítási pontot jelentenek, többek között az egyéni, eredeti jellegű mű felismerésében, kereteiben is jó fogódzók a bírói gyakorlat mellett. Az adott ügyekben eljáró tanács munkájának záloga, egyúttal azonban nyilvánvaló korlátja is, hogy – ugyan szükség esetén további adatok szolgáltatását kérheti a megkereső bíróságtól vagy hatóságtól, illetve a megbízótól, de – az SZJSZT nevében eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét, és nem idézhető.²⁶ A közös jogkezelő sem vizsgálja a hozzá bejelentett mű kapcsán, hogy esetleg plágium-e, bár nyilvánvalóan valótlan állítás esetén – például ha valaki bejelenti, hogy ő egy más személy egyébként ismert előadásának előadója – felhívhatja a bejelentőt, hogy erősítse meg bejelentését, ennek vizsgálatára akár saját eljárást dolgozhat ki.²⁷ A Kúria egy 2015-ös határozatában pedig arra a megállapításra jutott, hogy az adott ügyben a mű színrevitelével kapcsolatban kifejtett színházi rendezői tevékenység szerzői jogi megítélése olyan különleges szakértelmet igényel, amellyel a bíróság nem rendelkezik, ezért szükséges a szakértő kirendelése. Kifejtette, hogy „a bíróság csak akkor mellőzheti a szakértői véleményt, ha az a nem szakember számára is nyilvánvalóan téves, a per adataival nem alátámasztott, önellentmondó, homályos, a bizonyított tényekkel ellentétes, vagy a helyességéhez nyomatékos kétség fér.”²⁸

2.1. Társ szerzők

A szűk értelemben vett közös művek több ponton is érdekes kihívás elé állítják a szerzői jog zárt logikáját. Ilyenkor több szerző közös elhatározása alapján olyan mű születik, amelyek részei elválaszthatatlanok egymástól abban az értelemben, hogy önállóan nem használhatók fel.²⁹ A társ szerzők egységes, közös cél felé mutató törekvése nem jelenti azt, hogy egyforma mértékben járultak hozzá a mű egyéni, eredeti jellegéhez, azonban minden egyes „alkotó hozzájárulása, még ha azonosítható is fejezetek, jelenetek vagy akár sorok, kotta-fejek, ecsetvonás stb. szerint, felolvad a közös mű egységében”.³⁰ Éppen ezért a szerzői jog

²⁵ Sztj. 101. § (1) és (3) bekezdés.

²⁶ A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet, 8. § (1) bekezdés.

²⁷ Lásd például az Előadóművészi Jogvédő Iroda jogdíjtanácsát.

²⁸ Kúria Pfv. 21.277/2015/4.

²⁹ Sztj. 5. § (1) bekezdés.

³⁰ Gyertyánfy, Legeza: i. m. (9), p. 106.

is együttesen és – kétség esetén – egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat.³¹ Fontos kiindulópont, hogy a szerzői minőség nem lehet megállapodás tárgya,³² ám a vagyoni jogokat illetően egyrészt egymásrautaltságuk okán kötöttebb pályán mozognak a társszerzők (hiszen kiindulópontként együttes döntéseket várunk tőlük), másrészt viszont komoly rugalmasság jellemzi a viszonyukat: szabadon meghatározhatják, ki milyen arányban részesül ebből a jogból, akár egyetlen szerzőtársat meghatározva a vagyoni jogok gyakorlójaként vagy akár alanyaként. Miután itt a törvény nem határoz meg sem indokolási kötelezettséget, sem egyfajta bizonyítást, akár úgy is „háttérben maradhat” egy szerzőtárs – a legszélsőségsébb esetben nulla százalékos hányaddal –, hogy valójában az ő alkotó jellegű hozzájárulása egyáltalán nem mondható csekélynek (holott vélhetően ennek kifejezésére szolgálhat az arányszámoknak a társszerzők általi szabad meghatározása).

Érdeemes a Nagykommentár vonatkozó részét idézni ezzel kapcsolatban: „[k]ézenfekvőnek látszik, hogy ha a szerzők között a szerzőségük arányára nincs szerződés, az arányra nézve mindig ’kétség’ merül fel, vagyis az mindig egyenlő. Ellenkező értelmezés esetén művenként kellene méricskélni az alkotásban való közreműködés arányát, netán azt, hogy melyik alkotórésznek nagyobb a jelentősége, művészi fontossága az egészhez képest. Ez a megoldás a részenként fel nem használható mű összeolvadó jellegével teljesen ellentétes lenne.”

A társszerzők esetében tehát – bár az a kiindulópontunk, hogy a szerzőség, az alkotói hozzájárulás nem egy erre vonatkozó egyezségtől függ, hanem ténykérdés – vagy hagyatkozunk a közös cél érdekében együtt alkotók megállapodására, és eszerint tekintjük őket szerzőknek (továbbra is együttes döntések mentén, de) a megadott hányad szerint biztosítva vagyoni jogokat számukra, vagy ennek hiányában azt vélelmezzük, hogy egyenlő arányban járultak hozzá a mű megszületéséhez, és ehhez igazítjuk jogaikat is. Bár nyilvánvalóan szakkérdés, de erre vonatkozó vita esetén a szerzőségi arányok megállapítása nem mindig lehetséges, így a szakértő is támaszkodni kénytelen a fennálló vélelmekre, illetve a „kétség esetére” megfogalmazott rendelkezésekre.³³

Az alkotói hozzájárulás vizsgálata azonban nemcsak az arányok, hanem egyáltalán a társszerzői viszony megalapozása miatt is kiindulópont, hiszen – legyen bármilyen fontos vagy értékes – pusztán ötletadással vagy szakmai támogatással való hozzájárulás révén nem jön létre közös mű.³⁴

³¹ Sztj. 5. § (1) bekezdés.

³² *Palágyi Róbert: A magyar szerzői jog zsebkönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1959, p. 41.*

³³ SZJSZT-03/2017 – Építészeti terv engedély nélküli felhasználása; SZJSZT-11/2013 – Tervdokumentáció átdolgozása.

³⁴ SZJSZT-4/2005 – Műszaki létesítmény terveinek felhasználása.

2.2. Az MI mint társszerző

A mesterséges intelligenciára (MI) egyre több alkotó hivatkozik úgy, mint társszerzőjére.³⁵ Ez több szempontból feszegeti az eddigi fogalmi kereteinket. Annak vizsgálata, hogy az MI pontosan mit adott az alkotáshoz, az alkotói folyamat mely részén és hogyan került bekapcsolásra, önmagában is tartogat kihívásokat. A gyakorlat eddig is küzdött hasonló problémákkal. Egy térképészeti művek kapcsán született szakvélemény maga is utal rá, milyen összetett kérdéseket kell vizsgálni ahhoz, hogy választ lehessen adni: „fenti kérdésekre csak az információs térképekhez konkrétan felhasznált alaptérképek, az Önkormányzat utasításai, rendelkezésre bocsátott tartalmi elemek, és az ez alapján az egyes cégek által elkészített térképfázisok összehasonlító elemzése adhatna választ, abban az esetben, ha az alkotói elem tartalmazó fázis konkrétan köthető lenne valamely, az ügyben érdekelt természetes személy szerzőhöz. Erre a megküldött iratanyag alapján az eljáró tanácsnak nem volt módja.”³⁶ Kétségtelen, hogy az MI esetében is alapvető kérdés lenne a bizonyítás mikéntje, a vizsgálat módszere és korlátai.

2.2.1. Használok, de mire?

Ha az MI-nek az alkotói folyamatban betöltött szerepét próbáljuk értékelni, talán már kezd kikristályosodni néhány alapvetés: egyes egyszerűbbnek tűnő esetekben már körvonalazódik, hogy mi (lehet) a szerzői jogi megítélése. Igazodva abba a koordináta-rendszerbe, amely szerint állat³⁷ és gép nem lehet szerző,³⁸ az MI által generált tartalmak esetében is az az irány látszik kirajzolódni, hogy a pusztán MI által generált tartalom esetében nem beszélhetünk az így létrejött végtermék szerzői jogi védelméről.³⁹ Az alkotás folyamatában évezredek óta használ eszközöket az ember, ezek között az eszközök között azonban vannak olyanok, amelyek az utóbbi néhány évtizedben igen komolyan beszűkítették az alkotói mozgásteret amellet, hogy erős ráhatásuk volt az alkotás létrehozatalára és milyenségére. Kezdetben nem is merült fel az, hogy ezek az eszközök kiléptek volna „eszköz mivoltukból”. Ahogyan az Egyesült Királyságban a számítógép szerepével és megítélésével kapcsolatos egyik korai,

³⁵ Lásd a problémafelvetést például: *Ayşe Balat, İlhan Bahşi*: May Artificial Intelligence Be a Co-Author on an Academic Paper? *European Journal of Therapeutics*, 29. évf. 3. sz., 2023: <https://doi.org/10.58600/eurjther1688>.

³⁶ SZJSZT-07/2007 – Térképészeti alkotások szerzői jogi oltalma.

³⁷ *Naruto et al. v. David John Slater*, 888 F.3d 418 (2018). A témáról lásd például: *Holly C. Lynch*: What Do an Orangutan and a Corporation Have in Common? Whether the Copyright Protection Afforded to Corporations Should Extend to Works Created by Animals, *Ohio Northern University Law Review*, 42. évf. 1. sz., 2023, Article 7.

³⁸ *David Cobbold*: An Author on Author. *eLaw Journal*, 14. évf. 2. sz., 2007, p. 240.

³⁹ *Robert Yu*: The Machine Author: What Level of Copyright Protection is Appropriate for Fully Independent Computer-Generated Works? *University of Pennsylvania Law Review*, 165. évf. 5. sz., 2027, p. 1245–1270.

1985-ös ítéletében kifejtette a bíróság: annak feltételezése, hogy a számítógép valamiféle szerző lenne, az olyan, mintha azt feltételeznénk, hogy amikor tollal írunk, a toll a szerző, nem az, aki a tollal ír.⁴⁰ Az Egyesült Államokban a D.C. District Court 2023-as döntésében a Copyright Office azon álláspontját erősítette meg, hogy szerzői jogi rendelkezéseik kizárólag az emberi alkotás eredményeként megszületett műveket részesítik védelemben. Hangsúlyozta, hogy bár a szerzői jognak adaptálódnia kell az új idők új körülményeihez, például a fényképek védelmét elismeri a „nem ember” kameráknak a mű létrehozásában betöltött jelentős szerepe ellenére, de a folyamatos jogfejlődés ellenére az következetes alapköve a szabályozásnak, hogy az *emberi kreativitás* a szerzői jogi védelem sine qua nonja, még akkor is, ha ez az emberi kreativitás új eszközökön vagy új médiumokon keresztül valósul is meg.⁴¹

Mindez az MI szempontjából két ingoványos területet is jól kirajzol: egyrészt, hogy a végfelhasználó emberi kreativitása nélkül, pusztán MI által generált tartalom sorsa és megítélése – ha nem szerzői mű – pontosan mi legyen, másrészt pedig az MI-asszisztált produktumok helyzete és értékelése hogyan alakuljon. Témánk szempontjából ez utóbbi különösen érdekes kérdéseket vet fel.

Az alkotói folyamat gyakorlatilag bármelyik szakaszában használható az MI különféle módon és célokra – és megfordítva, az MI használatának bármelyik szakaszában (a promptok megadása, a generálás és az utómunkálatok során) felmerülhet olyan emberi hozzájárulás, amely alkotó jellegűnek minősül meglévő fogalmaink, kategóriáink szerint. Korábban is komoly szakértői kérdésnek bizonyult egy adott mű közös megalkotása során az egyes szereplők munkájának megítélése, sőt, a látványtervező alkotómunkájának értékelése során tett megállapítások az MI kapcsán is érdekes párhuzamokat sejtetnek: „[a]z erős képi, tér- illetve látványvilággal rendelkező rendező” alperesi kommunikáció csupán verbalitás, tartalomhiányos szó. Jó esetben a rendezői vízió az azt kiegészítő skiccekkal – látványtervezői szempontból a közös munka kezdeti tájékozódását segítő, művészi értelemben primer, néha primitív, vázlatkarakterű – rajzi munkaötletekkel indul el. S ez utakat hagy nyitva a tervező kreativitásának. A megvalósítandó képet egyedül a látványtervező tudja ... az eredeti vízió lényegét megvalósító képpé tömöríteni-komponálni.”⁴² Az is igaz, hogy az MI segítségével jó néhány olyan részfeladat kiváltható, amelyeket korábban valamelyik társszerző végzett (például kutatás és eredményeinek összefoglalása),⁴³ sőt, tegyük hozzá, hogy gyakran egy társszerzőként feltüntetett személynek a valóságban akár kevesebb a hozzájárulása⁴⁴ vagy

⁴⁰ Express Newspapers Plc v. Liverpool Daily Post & Echo Plc [1985] 1 WLR 1089 (UK).

⁴¹ Thaler v. Perlmutter, No. 1-22-cv-01564, 2023 WL 5333236 (D.D.C. Aug. 18, 2023).

⁴² SZJSZT-12/2009 – Diszletterv átdolgozása.

⁴³ Michael Jay Polonsky, Jeffrey D. Rotman: Should Artificial Intelligent Agents be Your Co-author? Arguments in Favour, Informed by ChatGPT. Australasian Marketing Journal, 3. évf. 2. sz., 2023, p. 91–96.

⁴⁴ Roman V. Yampolskiy: When Should Co-Authorship Be Given to AI? <https://philarchive.org/archive/GPTWSCv1>.

lényegében nincs is (mert a szerzői jogi fogalmak és az etikai elvárások ellenére egyfajta tiszteletből vagy más okból társszerzőként kerül feltüntetésre alkotói hozzájárulás nélkül).⁴⁵

2.2.2. Társszerző szerzőtárs nélkül?

Az, hogy milyen fokú emberi hozzájárulás esetén beszélhetünk egyáltalán arról, hogy az MI-t használó szerzőnek minősülhessen, fontos előkérdés,⁴⁶ de legalább ennyire kardinális – és tulajdonképpen már azonnali válaszokat igénylő – kérdés, hogy az MI közreműködésével a művet létrehozó természetes személy szerző valóban „társszerző-e” – ha igen, a szerzői jog csak bizonyos arányban illetné? Hogy ez mennyire hűsbavágóan aktuális kérdés, jól mutatja az Artisjus zeneimű-bejelentőlapja, amelyet kifejezetten mesterséges intelligenciával készült művek bejelentéséhez alkalmaznak.⁴⁷ A nyomtatványon az alábbi szerzőségi nyilatkozat szerepel: „Alulírott nyilatkozom, hogy a műbejelentett mű létrehozásában természetes személyként én vettem részt, az az én saját alkotásom, mindemellett a mű megalkotásakor mesterséges intelligenciát használtam fel.” Illetve „[e]zúton büntető- és polgári jogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy az általam bejelentett adatok a valóságnak megfelelnek, így kifejezetten kijelentem, hogy a bejelentett műnek ténylegesen szerzője (szerzőtársa) vagyok, azaz nyilatkozatom a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésnek [a szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta] megfelel.” A szöveget értelmezve a jogkezelő az MI-t mint eszközt kezeli ebben az esetben, azaz abból indul ki, hogy a létrehozott műre vonatkozóan létrejött szerzői joggal teljes egészében a bejelentő rendelkezik, illetve ennek fennállta kockázatát a bejelentőre hárítja. Jól mutatja, hogy még ha maga az alkotó is „társszerzőként” hivatkozik valamely MI-alkalmazásra, a létrejött alkotás felett 100%-ban őt tekintjük szerzőnek, azaz a bejelentőnapon tett nyilatkozat alapján a bejelentőnek kell megvizsgálnia, hogy az adott MI rendelkezésre bocsátója a végterméket illetően tett-e valamilyen fenntartást, ennek mi a hatása és hatálya az ő egyéni, eredeti hozzájárulására nézve, és valóban nincs-e más jog, amely korlátozná az ő szerzői jogával való (önálló) rendelkezést, például nem minősül-e mégis más szerzői műve többszörözésének vagy átdolgozásának.⁴⁸ Ez a külön MI-bejelentőlap tehát a bejelentő szerzői jogát illetően nem tartalmaz eltérő rendelkezést – azaz a teljes jogdíjra is igényt tarthat a bejelentő⁴⁹ –,

⁴⁵ Erről részletesen lásd: *Pogácsás Anett: A tudományos eredmények létrehozatalában való részvétel egyes szerzői jogi kérdései*. In: *Grad-Gyenge Anikó* (szerk.): [Megjelenés alatt levő kiadvány], SZTNH, Budapest, 2024.

⁴⁶ Lásd részletesen *Csász Gergely: A prompt szerepe az alkotásban*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 9. (129.) évf. 5. sz., 2024. október; *Sulyok Ádám: Az MI-tartalmakon eszközölt változtatások szerzői jogi kérdései*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 9. (129.) évf. 5. sz., 2024. október.

⁴⁷ Artisjus, Műbejelentő nyomtatvány mesterséges intelligenciával készült művek bejelentésére: https://www.artisjus.hu/wp-content/uploads/2024/01/MUBEJELENTO_MI_2024.pdf.

⁴⁸ *Sápi Edit: Szerzői vagyoni jogok (felhasználás – felhasználási módok)*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 18. (128.) évf. 5. sz., 2023. október.

⁴⁹ Erre enged következtetni, hogy a felosztási szabályzat nem tartalmaz erre nézve sajátos rendelkezést: https://www.artisjus.hu/wp-content/uploads/2023/12/Felosztasi_Szabalyzat_2023_2.pdf.

ugyanakkor a külön bejelentőlap a felelősségáthárításon kívül is sejtet különbséget, hiszen az MI-t használó alkotók így már nem tölthetik ki az „[e]redeti, teljes mértékben saját alkotások bejelentéséhez” címen megjelölt műbejelentő lapot.⁵⁰ Persze joggal merül fel a kérdés, hogyan derülhet ki, és egyáltalán mi lenne a jogkövetkezménye, ha a szerző annak ellenére, hogy nem az MI-bejelentőlapot használja, igénybe vett mesterséges intelligenciát, és hogy pontosan milyen alkalmazást, milyen célra, milyen módon használt. Úgy tűnik tehát, hogy jelenleg a „műnek látszó” produktumok esetében továbbra is az a kiindulópont, hogy szerzői jogi védelem alatt álló alkotásról van szó, és ennek esetleges megkérdőjelezése esetén kerülhet sor annak bizonyítására, hogy valójában MI által generált tartalom. Kire rójuk ennek a megkérdőjelezésnek, ennek a sajátos, új értelemben vett plágium felderítésének a feladatát? A szerzői művet esetlegesen megrendelő felhasználóra (lévén szerződésszegésről lesz szó)? A közönség tagjaira vagy az adott műfaj többi alkotójára? A közös jogkezelő jogosult és köteles ilyen gyanút megfogalmazni? Vagy az adott MI-alkalmazás üzemeltetője? A felmerülő kérdések sora hosszú: ki miért lenne ebben érdekelt, egy szakértői bizonyítás költségeit ki fogja előlegezni, milyen bizonyítási eszközök jöhetnek szóba? Azon az alapon, hogy az adott műből „hiányzik a lélek” – ahogyan azt gyakran a szakma képviselői és a közönség az MI-generált produktumok kapcsán megjegyzi –, a megrendelő nem hivatkozhat szerződésszegésre, de a közös jogkezelő sem tagadhatja meg a mű nyilvántartásba vételét. Van-e feladata, ha úgy véli, hogy MI-generált produktumról van szó, és egyáltalán mit tekintünk ennek? Az Artisjus 2023-as, nagyon tanulságos, a magyar dalszerzők körében lefolytatott felmérése arra világít rá, hogy a szerzők alapvetően nyitottak az MI használatára, sokan már használták/használgák is. A felmérés részét képező tesztben a résztvevők közül a 100%-ban MI által írt dalt viszonylag nagy arányban ismerték fel, ott azonban, ahol MI-ember koprodukción volt szó, már szinte senki nem gyanakodott MI használatára, teljesen ember alkotta műnek vélték.⁵¹

Márpedig ezt a bizonytalanságot önmagukban az EU mesterséges intelligenciáról szóló jogszabályában kilátásba helyezett átláthatósági szabályok, például vízjelek, metaadat-azonosítások, a tartalom eredetének és hitelességének bizonyítására szolgáló kriptográfiai módszerek, naplózási módszerek, ujjnyomatok⁵² sem oszlatnák el. Ezek az eszközök jól alkalmazhatók azoknak a problémáknak a megoldására, amelyekre valójában kidolgozásra kerültek, ezek elsősorban a dezinformáció, a manipuláció, a csalás, a személyazonossággal való visszaélés és a fogyasztók megtévesztése. Ahogyan a jogszabály fogalmaz, olyan mű-

⁵⁰ Az Artisjus műbejelentő nyomtatványa 100%-ban saját művek bejelentésére: https://www.artisjus.hu/wp-content/uploads/2024/01/MUBEJELENTO_EREDETI_2024.pdf.

⁵¹ AJM: MI vagy TI, vagy MI és TI. Dal+Szerző, 2023/02, p. 7.

⁵² Az Európai Parlament 2024. március 13-i jogalkotási állásfoglalása a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatról [COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD)] P9_TA(2024)013813/03/2024, (133) preambulumbekkezdés.

szaki megoldások beépítése elvárt a rendszerek szolgáltatóitól, „amelyek lehetővé teszik a géppel olvasható formátumban történő jelölést, és annak észlelését, hogy a kimenetet nem ember, hanem MI-rendszer hozta létre vagy manipulálta”.⁵³ Ez nyilván segíthet a szerzői művek azonosításában, de az uniós jogalkotó ebben a jogszabályban a szerzői jogra leginkább az MI-modellek betanítása kapcsán tér ki értékelhető módon⁵⁴ – az átláthatósági szabály éppen az eddig elmondottak alapján az ember és az MI „társszerzőségében” létrehozott művek esetén nem oldja meg az alapdilemmát. Annyiban mégis változtathat rajta, hogy a kiindulópontot fordítja át: az MI használatára utaló beépített jelölés alapján az lehet a vélelem, hogy MI által generált, emberi, egyéni, eredeti jellegű hozzájárulást nem tartalmazó produktumról van szó, és az alkotás folyamatában részt vevő szerzőnek kellene bizonyítania, hogy az eredetiségtesztnek megfelelő alkotótevékenységet végzett.

Különféle vízjelekkel több szolgáltató próbálkozott már, itt említhető a Microsoft Bing Copilot vagy az Adoby Firefly (ami már azért érdekes, mert tanúsítási rendszere szerint nem eltávolítható a vízjel, míg például a Dall-E indulásakor eltávolítható megjelölésekkel dolgozott, bár kérte felhasználóit, hogy akkor se állítsák, hogy a képek saját alkotásaik, ha eltávolítják a vízjelet). A Meta is arról adott hírt, hogy a saját MI-funkciói segítségével készített fotorealisztikus képeket felcímkézi „Imagined with AI” megjelöléssel, sőt, más szolgáltatókkal is egyeztet arra nézve, hogy az ő eszközeikkel előállított tartalmak esetében is megtehessek ezt. Álláspontjuk szerint erre a lépésre azért van szükség, mert az *emberi és a „szintetikus” tartalom* közötti különbség teljesen elmosódni látszik, az emberek ugyanakkor tudni akarják, hol húzódik a határ.⁵⁵

2.2.3. Szivárvány fekete-fehér szemüvegben

„Fekete-fehér szemüvegben” már egész jól látjuk az MI-dilemmát. Azonban a két szélsőség⁵⁶ között – amikor nincs alkotói hozzájárulás a használó részéről, azaz teljesen generált a tartalom (pl. egy nagyon általános prompt használata esetén), illetve ha az MI csak mintegy puszta eszköz vesz részt, azaz nagyon pontosan végrehajtja a használó részletes utasításait, amelyek lényegében alkotói mozgásteret sem hagynak (pl. hasonlóan ahhoz, amit egy fényképezőgép csinál) – éppen az MI-szerző olyan együttműködése, illetve annak értékelése a kérdéses, ahol megjelenik a használó egyéni, eredeti hozzáadott értéke, de mozgáster is marad, amelyn belül az MI kreatívnek látszó hozzájárulása érzékelhető. Ez

⁵³ Uo.

⁵⁴ Uo. (106) preambulumbekzdés, és 53. cikk (1) bekezdés c) pont.

⁵⁵ Nick Clegg: Labeling AI-Generated Images on Facebook, Instagram and Threads (2024. február 6.): <https://about.fb.com/news/2024/02/labeling-ai-generated-images-on-facebook-instagram-and-threads/> „In the coming months, we will label images that users post to Facebook, Instagram and Threads when we can detect industry standard indicators that they are AI-generated. We’ve labeled photorealistic images created using Meta AI since it launched so that people know they are ‘Imagined with AI’.”

⁵⁶ Daniel J. Gervais: The Machine as Author. Iowa Law Review, 105. évf. 2019, p. 2105.

Ginsburg és Budiardjo szerint a klasszikus értelemben csak akkor valósulhat meg, ha van az alkotás érdekében meglévő közös cél, és ennek keretében közös hozzájárulás, például a „Next Rembrandt” projekt esetében,⁵⁷ ahol tudósok, művészettörténészek szorosan együttműködtek egy generatív gép létrehozásában és e gép használatában annak érdekében, hogy egy Rembrandt stílusában és életművébe illeszkedő „új Rembrandt-festmény” hozhassanak létre rétegekre bontott nyomtatási térkép és 3D nyomtatási technika segítségével.⁵⁸ Ha viszont ilyen nincs, azt úgy írja le, mint „computer-enabled outputs as non-collaboratively produced ‘inseparable’ works”, és a „szerző nélküli” művek kategóriájába sorolva még nyitva hagyják ezek sorsát, több lehetséges utat felvázolva (a közkincs körébe tartozástól valamilyen sajátos jog biztosításáig).⁵⁹ Más álláspontok szerint az MI-t használó helyzete hasonlít a videójátékoséhoz: hiába hoz – akár kreatív – döntéseket a játékban, szerzői joga nem keletkezik a játék során.⁶⁰ Mezei Péter „MI-szkeptikus” álláspontot foglal el, felhívva a figyelmet az embercentrikus megközelítés „felhígításának” veszélyeire.⁶¹

A nyitott kérdések színessége ellenére az EU 2020-as állásfoglalása is alapvetően két színben gondolkodik: rámutat a mesterséges intelligenciával támogatott emberi alkotás és az MI által létrehozott alkotás közötti különbségre, hangsúlyozva, hogy amennyiben az MI-t csak eszközként használják ahhoz, hogy segítséget nyújtson a szerzőnek az alkotás folyamatában, továbbra is a szellemi tulajdon-jogok hatályos kerete alkalmazandó.⁶² Ezen túl – miután számos érdekre és érdekeltre utal még – annyit rögzít, hogy „a mesterséges eszközök és robotok által önállóan alkotott művek valószínűleg nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben az eredetiség elvének tiszteletben tartása érdekében, amely természetes személyhez kapcsolódik, és mivel a „szellemi alkotás” fogalma a szerző személyiségére vonatkozik; felszólítja a Bizottságot, hogy támogassa az Unióban az MI által előállított művekre alkalmazandó közös, egységes szerzői jogi rendelkezésekre vonatkozó horizontális, tényeken alapuló és technológiaszemleges megközelítést, amennyiben úgy tekinthető, hogy a szerzői jog vonatkozik e művekre; javasolja, hogy a tulajdonjogot – amennyiben van ilyen – csak olyan természetes vagy jogi személyekre alkalmazzák, akik vagy amelyek jogszerűen létrehozták a művet, ...”⁶³

⁵⁷ Jane C. Ginsburg, Luke A. Budiardjo: Authors and Machines. Berkeley Technology Law Journal, 34. évf. 2019, p. 428.

⁵⁸ The Next Rembrandt: <https://www.vml.com/work/next-rembrandt>.

⁵⁹ Ginsburg, Budiardjo: i. m. (57), p. 389.

⁶⁰ Jacqueline E. M. Allan (szerk.): Trends and Developments in Artificial Intelligence Challenges to the Intellectual Property Rights Framework. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2020, p. 87.

⁶¹ Mezei Péter: From Leonardo to the Next Rembrandt – The Need for AI-Pessimism in the Age of Algorithms. UFITA, 84. évf. 2. sz., 2020, p. 419–420.

⁶² P9_TA(2020)0277 A mesterséges intelligencián alapuló technológiák fejlesztéséhez kapcsolódó szellemi tulajdonhoz fűződő jogok. Az Európai Parlament 2020. október 20-i állásfoglalása a mesterséges intelligencián alapuló technológiák fejlesztéséhez kapcsolódó szellemi tulajdon-jogokról (2020/2015(INI)) (2021/C 404/06), K. 14. pont.

⁶³ Uo., 15. pont.

Annak ellenére, hogy a lehetséges jövőbeli irányokat még keressük, és a folyamatosan zajló MI-diskurzus messze nem zárult le,⁶⁴ ezek a kérdések már felmerülhetnek a magyar bírói gyakorlatban és az SZJSZT előtt is – jelenleg lényegében az eddigi módszerekkel, esetről esetre dönthető el, hogy egy adott mű vonatkozásában az MI-használója egyéni, eredeti jellegű alkotótevékenységet fejtett-e ki. Ha erre a kérdésre igenlő a válasz, akkor arra továbbra is válaszokat adhatunk a meglévő szerzői jogi keretrendszerben. A Pekinger Internetbíróság a Li Yunkai-ügyben úgy fogalmazott, hogy bár világos, hogy minél jobban fejlődik a technológia és minél okosabbá válnak az eszközeink, annál kevesebb emberi közreműködés szükséges, ez nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy a szerzői jog rendszerét továbbra is úgy használjuk, hogy az alkotások létrehozására ösztönözzön, hiszen a kreativitás ösztönzése az egész szerzői jog alapvető célja.⁶⁵ Döntésében a bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján úgy találta, hogy az MI eszközként került használatra, a rengeteg prompt megadása és a folyamatos kiigazítások alapján emberi alkotótevékenységről beszélhetünk. Az Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatala is nyilván a meglévő szerzői jogi keretein belül és hagyományos bizonyítási eszközök révén tud építkezni – a Suryast-ügyben is maga a megkereső nyújtott be egy tizenhét oldalas dokumentumot, amiben taglalta az adott alkalmazás működését és azt, hogy ő pontosan hogyan használta a technológiát a mű létrehozása során.⁶⁶ Hasonló ügyek már a hazai jogalkalmazást is feladat elé állíthatják,⁶⁷ csak idő kérdése, hogy az MI-asszisztált/-generált művek kapcsán is felszínre kerüljenek a kényes határvonalból eredő problémák, némiképp szükségszerűen átírva az „eredetiségről” alkotott eddigi gondolkodásunkat, és a plágium sajátos, új formáját is felvetve.

2.2.4. Jogtalan „sajátítás”

A plágiumra sokféle meghatározás ismeretes, legtipikusabban más szellemi alkotásának jogosulatlan elsajátítását értjük alatta. A Nagykomentár is úgy írja le, mint idegen *mű* esetleg változtatások utáni sajátznak minősítését.⁶⁸ Ez arra utal – és eddig nem is volt szükség

⁶⁴ Csősz Gergely: Áttekintés a generatív mesterséges intelligenciák szerzői jogi kérdéseiről. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 18. (128.) évf. 2. sz., 2023. április, p. 87.

⁶⁵ Beijing Internet Court, Civil Judgment 27 November 2023, Li Yunkai v Liu Yuanchun, Jing 0491 Min Chu No. 11279.

⁶⁶ „In response, Mr. Sahni submitted a 17-page document describing how RAGHAV’s technology functions and how he used the technology to create the Work” U.S. Copyright Office, Copyright Review Board, Second Request for Reconsideration for Refusal to Register SURYAST (SR # 1-11016599571; Correspondence ID: 1-5PR2XKJ) December 11, 2023.

⁶⁷ Nem mesterséges intelligencia, de drónfelvétel egyéni, eredeti jellegének megállapítása kapcsán már hasonló kérdésekre válaszolt az SZJSZT eljáró tanácsa: „egyre több az automatizációs lehetőség egy-egy fénykép elkészítése tekintetében, azonban ez önmagában még nem jelenti azt, hogy az ilyen automatizációs folyamatok és eszközök használata által a fénykép készítője nem válhat szerzővé”. SZJSZT-21/2021 – Drónfelvétel egyéni, eredeti jellege.

⁶⁸ Gyertyánfy, Legeza: i. m. (9), p. 135.

más megközelítésre –, hogy más alkotásának az elsajátításával valósítható meg a plágium, legyen az még szerzői jogi védelem alatt álló alkotás, vagy olyan, amelyik a közkincs körébe tartozik. Ennek csak egy szelete jelent egyúttal szerzői jogi jogsértést, és egy még kisebb szelete minősülhet bűncselekménynek a bitorlás tényállása alapján,⁶⁹ tudományetikai szempontból azonban igen tágan kezeljük a fogalmat. Más művének sajátként való feltüntetése akkor is a szerzőségi manipuláció körébe sorolható,⁷⁰ ha ahhoz egyébként a valódi szerző hozzájárult.⁷¹ Az MI kapcsán adja magát a kérdés, hogy mi a helyzet akkor, ha valaki szerzőként tünteti fel magát olyan MI által generált produktumra nézve, amelyben nem jelenik meg az ő egyéni, eredeti jellegű alkotómunkája. „Műnek látszó” tartalom sajátjának való feltüntetése ugyanúgy kimeríti a plágium fogalmát? Az lehet a helyes következtetés – már csak a plágium fogalmának teleologikus értelmezésével is – ha ezt az esetet is a plágium körébe soroljuk, még akkor is, ha esetleg az adott produktumon senkinek nem áll fenn szerzői joga (ez a folklór körébe tartozó művekre is igaz),⁷² tisztázatlan a jogi helyzete, megítélése, vagy az MI-alkalmazás rendelkezésre bocsátója lehetővé teszi a végfelhasználó számára, hogy szabadon, bármilyen célra és módon rendelkezzen az adott tartalommal. Ilyenkor ugyanis ha nem is elsajátításról, de egyfajta jogosulatlan *sajátításról* van szó.

Abban a vitában, hogy szükség van-e új szomszédos jogra az MI által létrehozott tartalmakra nézve, van, aki éppen abban látná egy sui generis jog előnyét, hogy így az adott tartalom azonosításában és „nyomon követésében” maga az MI-szolgáltató lenne érdekelt.⁷³

Ha – az idézéshez hasonlóan – az MI használója feltünteti a végterméken, hogy MI-t vett igénybe, az a problémát ugyancsak enyhítheti, ugyanakkor számos új kérdést is felvet, köztük a legégetőbbet: mi az az „indokolt terjedelmű” használat, ami még nem veszi el a végtermék szerzői alkotás jellegét (ha egyáltalán elérte vagy elérheti ezt a szintet). Hasonló a probléma a vízzel és más modern azonosítási technikákkal is: a korábban írtak szerint leginkább a bizonyítási teher megfordulásában lehet ebből a szempontból kimutatható hatása, de ha a metaadat-fejlesztés során a szerzői jogi adatok fejlesztését is kikényszerítené a jogalkotó, tisztább, átláthatóbb szerzői jogi kép formálódhatna.

⁶⁹ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 384. § (1) bekezdése szerint is más szellemi alkotásának sajátkénti feltüntetése esetén merülhet fel a bitorlás tényállása.

⁷⁰ A tudományetika is felszólal a szerzőség manipulálása ellen, az MTA Tudományetikai Kódexének 5.1.3. pontja pedig még tágabban határozza meg a plágium fogalmát, idesorolva már nemcsak a szerzői jogi, hanem az etikai szempontból is elítélendő magatartásokat: „Plágium a mások ötleteinek, tudományos eredményeinek, szavainak, szövegeinek átvétele és sajátként való feltüntetése.”

⁷¹ Lásd a ghostwriting esetét – attól még, hogy nem érvényesíti szerzői jogait az alkotó, nem válik szerzővé az a személy, aki ráírja a nevét, még akkor sem, ha az első vélelem az ő szerzőségét támasztja alá.

⁷² Lásd más vonatkozásban, de azonos logikával Békés Gergely véleményét az előadóművészi teljesítmény fogalmára nézve: álláspontja szerint nemcsak az irodalmi vagy művészeti alkotást előadását kellene előadóművészi teljesítményként értékelni, hanem az MI-generált tartalom előadóját is. *Békés: i. m.* (4), p. 30.

⁷³ *Ficsor Mihály: A szomszédos jogok és kapcsolataik: 1.0, 2.0, 3.0 – változó ellentétes és közös érdekek: https://www.mszf.hu/_files/ugd/d3e936_a05523d9367e4126be03b1e1ae552b9d.pdf.*

A plágium jelenlegi keretei között tehát lényegében értelmezhető az az eset, ha valaki sajátjának jelöl olyan, műnek látszó alkotást, amelybe valójában ő maga egyéni, eredeti jellegű alkotótevékenységet nem fektetett. Ugyanakkor abban az esetben, ha valaki szerzőként tünteti fel magát, holott nemcsak, hogy a művet nem ő alkotta, de még csak nincs is *mű*, rögtön szembesülünk azzal, hogy a szerzői jogi, személyiségi jogi eszközök vagy a bitorlás tényállása nem erre az esetkörre került kidolgozásra. A Btk. csalás tényállása ugyanakkor felmerülhet, még ha az egyes tényállási elemek nem mindig könnyen megválaszolható kérdéseket is vetnek fel (például hogy kinek és mekkora kárt okoz az esetleges elkövető).⁷⁴ Gyertyánfy Péter álláspontja szerint a csalás tényállása túl általános, sajátos tényállások bevezetését is szükségesnek látja (például a bitorlás „fordított változatát” a képhamisítás-szerű esetekre, amikor egy alkotó adott műveihez hasonló művet generáltat valaki az MI-vel, majd azt az alkotó neve alatt hozza nyilvánosságra).⁷⁵ Érdekes lehet ebből a szempontból az Egyesült Államok megközelítése – nem feledve, hogy a büntetőjognak csakis ultima ratio jellege lehet ezen a területen is⁷⁶ –, ahol a szerzői jogi regisztráció során hamisan megadott adatok és a szerzői jogi jelzések hamis feltüntetése is pénzbírságot von maga után.⁷⁷

3. ZÁRÓ- NYITÓGONDOLATOK

Az emberi alkotói folyamat számos pontján bekapcsolhatók MI-alkalmazások. A Meta már azzal a sajátosságával reklámozza a Meta AI keretén belül működő új képgeneráló alkalmazását, hogy a felhasználók promptolás közben alakíthatják utasításaikat, hiszen már az első szavak megadásakor látható a generálás eredménye, és az alapján interaktívan módosíthatók az instrukciók, hogy valóban olyan kép legyen a végeredmény, amilyenre a felhasználó vágyik. A „valós idejű képgenerálás” a szolgáltató szerint a legkiválóbb eszköz ahhoz, hogy a használója megcsillogtassa saját kreativitását (és a végeredményt is a „your creation: ...” címkével „nyújtja át” a használónak az applikáció).⁷⁸ Itt kifejezetten *eszközként* kezeli, hirdeti alkalmazását a szolgáltató, de erősen kérdéses, hogy használója képes-e egyéni, eredeti jellegű alkotótevékenységhez használni azt. Ugyanakkor még ha az MI-alkalmazásával megvalósuló alkotói folyamat egyfajta, a társszerzők együttműködéséhez hasonló koprodukciót is mutat, a hagyományos értelemben vett közös mű fogalmi elemeivel sem találkozunk a „végtermék”. Sem az MI szolgáltatója nem szerez szerzői jogot az „általa hozzáadott

⁷⁴ Btk. 373. § (1) Aki jogtalan hasznonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz, csalást követ el.

⁷⁵ Gyertyánfy Péter: A mesterséges intelligencia hatályos szerzői jogi törvényünk szerint. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 18. (128.) évf. 6. sz., 2023. december, p. 47.

⁷⁶ Ujhelyi Dávid: Megjegyzések a Büntető Törvénykönyv szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése tényállásához. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 10. (120.) évf. 6. sz., 2015. december, p. 69.

⁷⁷ 17 U.S. Code § 506.

⁷⁸ <https://about.fb.com/news/2024/04/meta-ai-assistant-built-with-llama-3/>.

részen”, sem a használó nem válik „társsá”. Vagyis a szerzőség szintjét sem éri el a hozzájárulása, azaz lényegében nem is minősülhet alkotónak, vagy az egész produktumra nézve önálló alkotóként kaphatna szerzői jogot. Ahogyan arra a kutatások kitérnek, a használók számára nem is lenne csábító egy MI-vel fennálló társszerzőség, a korábbi – az MI betanításához használt – művekkel való társszerzőség pedig ugyancsak nem jöhet szóba, hiszen ilyenkor nem fedezhető fel összehangolt kreatív erőfeszítés.⁷⁹

Mindennek megítélése és jogi értékelése jelenleg csak úgy történhet, hogy megpróbáljuk a meglévő jogi kategóriákba „beszuszakolni” az egyes eseteket, érzékelve, hogy a jövőbeli szabályozás meghatározásakor domináns szerepe lesz a versenyképességi kérdéseknek.⁸⁰ Itt most nemcsak az egyes kreatív szektoroknak vagy magának az Európai Uniónak a versenyképességéről, hanem az MI-alkalmazásokat nem használó alkotóknak az ilyen alkalmazásokat használókkal szembeni versenyképességéről is szó van. A latolgatások közepette egyre többen intenek óvatosságra – bármilyen új jog vagy megközelítés megbolygatja az ösztönzők rendszerét, márpedig alaposan végig kell gondolni, hogy az alkotó embert akarjuk-e még ösztönözni, és ha igen, pontosan hogyan tudjuk.⁸¹ Az eredetiség fogalmára mindenestre akkor is hatással lesz (van), ha csak az alkotói mozgástér beszűkítésére gyakorolt hatását nézzük. Ez persze ideális esetben a szerzői jogi belépési küszöb emelkedéséhez vezet,⁸² ez azonban az objektivitás és bizonyítás kérdését még mindig nem oldja meg.

Az azonosíthatóság és nyomon követhetőség uniós elvárásai mellett egyes szolgáltatók is láthatatlan jelzőket ígérnek a különféle tartalmak eredetének ellenőrzésére,⁸³ aminek a szerzői jogi vonatkozásait is ki kell aknázni, éppen azért, mert az eddigi vélelmek hatékonysága is csökkent. De kulturális okokból is szükség van ezekre a megoldásokra: segítségükkel az is nyomon követhető, hogy egy adott kulturális közegbe milyen előzményekkel, pontosan milyen alkotásokból táplálkozó mű érkezik, hiszen az egymásra épülés fontos kulturális támpont, az MI viszont jelenlegi formájában – black box jellege és az általa felhasznált művek idézésére való alkalmatlansága okán – ezeknek a követelményeknek nem tud megfelelni.⁸⁴

„A törvénynek nemcsak a művet, de az abban lefektetett szellemi és művészeti érdeket és magának a szerzőnek a műhöz csatlakozó személyes tekintélyét, meggyőződését és hírne-

⁷⁹ Allan: i. m. (59), p. 86.

⁸⁰ Grad-Gyenge Anikó: A mesterséges intelligencia által generált tartalmak értelmezésének lehetőségei a szerzői jog útján. Magyar Jog, 70. évf. 6. sz., 2023, p. 345.

⁸¹ Allan: i. m. (59), p. 87.

⁸² Maja Cappello (szerk.): Artificial intelligence in the audiovisual sector. IRIS Special, European Audiovisual Observatory, Strasbourg, 2020, p. 106.

⁸³ L. pl. a Meta Stable Signature fejlesztését: <https://ai.meta.com/blog/stable-signature-watermarking-generative-ai/>.

⁸⁴ Johanna Gibson: Page against the machine: the death of the author and the rise of the producer? Queen Mary Journal of Intellectual Property, 13. évf. 3. sz., 2023, p. 282.

vét is hathatósan meg kell védelmeznie mások jogtalan beavatkozása ellen”.⁸⁵ Kenedi Géza 1908-ban megfogalmazott elvárásainak ma még inkább nehéz megfelelni. Tudjuk ugyan, hogy még ha a produktum kreatívnek is látszik, a kreativitás forrása nem a gép maga.⁸⁶ Bár látszólag a szerzőről egyre inkább a műre tevődik át a hangsúly,⁸⁷ és a kreatív szektor szinte felfoghatatlan sebességű „termelése” a mű–alkotó kapcsolatot, és annak jogi értékelését is egyre nehezebbé teszi, éppen az a feladatunk, hogy ebben a zajban mégiscsak megtaláljuk az alkotót, a versenyképesség, a befektetésösztönzés és a különféle művek tömegtermelése mellett is felfedezve és megfelelő helyén kezelve az emberi alkotótévékenységet.

⁸⁵ Kenedi Géza: *A magyar szerzői jog*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest, 1908, p. 19.

⁸⁶ Ginsburg, Budiardjo: i. m. (56), p. 398. „Any apparent ‘creativity’ in a machine’s output is directly attributable either to the code written by the programmers who designed and trained the machine, or to the instructions provided by the users who operate the machine. No machine is itself a source of creativity.”

⁸⁷ Enrico Bonadio, Luke McDonagh: *Artificial Intelligence as Producer and Consumer of Copyright Works: Evaluating the Consequences of Algorithmic Creativity*. *Intellectual Property Quarterly*, 2020, 2. sz., p. 134.